

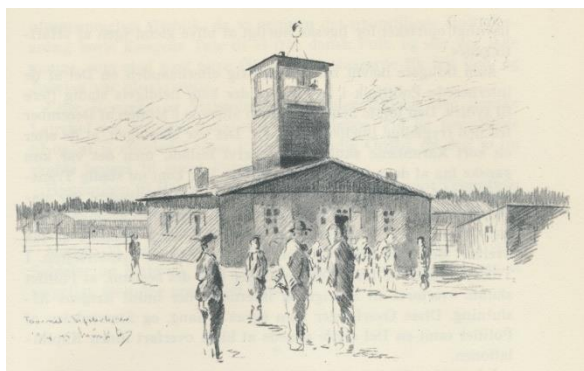
NOGLE GRÆNSEGENDARMSKÆBNER 1944 - 45.

(Af Jesper Ratjen (som i 1995 samlede oplysninger om besættelsestidens ofre med grav- eller mindsten i daværende Kolding kommune))

Et »Grænsegendarmeri« blev oprettet 1838 som en militærenhed til bevogtning af landegrænsen. Fra 1866 som et militært organiseret grænsetoldpoliti-korps ved Kongeågrænsen. Fra 1920 fungerede korpset langs Kruså-grænsen, hvor den såkaldte »Gendarmsti« blev anlagt til afpatruljering af grænsen.

De "lyseblå gendarmere" blev af tyskerne (nok med rette) anset som et bevæbnet, nationalt loyalt politikorps, så de blev også omfattet af tyskernes aktion den 19. september 1944 mod det danske politi, som ellers kun omfattede politiet i de større byer. De arresterede politifolk og gendarmere blev interneret i Frøslev-lejren.

Ill. fra: Carl Aage Redlich: »19. September«

FRØSLEV-lejren ved Padborg på den danske side af grænsen, blev bygget i 1944 som en tysk interneringslejr, men tyskerne accepterede, at det danske fængselsvæsen stod for forplejningen af fangerne. Hensigten fra dansk side var et forsøg på at undgå deportationer af danskere til koncentrationslejre i Tyskland. "Alligevel blev cirka 1.600 Frøslevfanger, stik imod alle aftaler, sendt videre til tyske kz-lejres rædsler", oplyser Nationalmuseets folder om Frøslevlejren.

*Gendarmene køres til internering.
Foto fra Frøslevlejrens udstilling*

291 grænsegendarmere blev opsøgt og arresteret af tyskerne den 19. september 1944 og i løbet af dagen på hjemmetysker-lastbiler kørt til internering i Frøslev, hvor de ikke måtte modtage besøg!

De færreste regnede dog med, at interneringen ville blive langvarig – gendarmene havde ikke gjort nogen noget og skulle vel bare afvæbnes? Men tyskerne har muligvis frygtet, at de menige gendarmere kunne være lige så fædrelandstro og halsstarrige som deres chef oberst Svend Paludan-Müller, som var faldet alene mand i kamp mod tyskerne og Gestapo i sit hjem i Graasten den 26. maj tidligere på året.

– Men så: Pludselig om morgenen den 5. oktober 1944 rygtedes det: "Nu kører de med gendarmene!" 141 af disse sagesløse tjenestemænd blev deporteret til kz-lejren Neuengamme og mange derfra videre til forskellige arbejdslejre.

I december 1944 begyndte dødsannoncerne over de deporterede grænsegendarmere at dukke op i aviserne, og familierne gik i en evig angst for et dødsbudskab.

7/1. 1945

†

Vi har i Dag modtaget det sørgelige Budskab, at min kære Mand, vor gode Far og Svigerfar,
**Overgendarm
 Kristian Iversen,**
 er død, knap 47 Aar gammel.
 Padborg, den 6. Januar 1945.
 I dyb Sorg:
 Auguste Iversen,
 Anna og Iver Iversen,
 Soderup,
 Agnete og Magnus Petersen,
 Padborg.

28/12

†

Overgendarm K. P. Grøn, Krusaa
 Efter indløbet Meddelelse er Overgendarm K. P. Grøn, Krusaa, afgaaet ved Døden. Overgendarm Grøn blev knap 49 Aar gammel. Han blev ansat ved Grænsegendarmeriet i 1919 og havde i en lang Aarrække gjort Tjeneste i Krusaa. Det var et sørgeligt Julebudskab at modtage for hans Enke og hans to Børn paa 13 og 23 Aar. Der hersker paa Egnen dyb Medfølelse med Familien. Grøn var en pligtopfyldende Mand, afholdt af alle, der kom i Berøring med ham.

Overgendarm Chr. Iversen, Padborg
 Overgendarm Chr. Iversen, Nygade i Padborg, erfgaaet ved Døden d. 6. December. Han var født d. 25. December 1897 i Kolding og blev saaledes 47 Aar gammel. Han indtraadte ved Grænsegendarmeriet i Farris og kom i 1922 til Padborg, hvor han siden havde gjort Tjeneste. I en Aarrække var Iversen Tillidsmand for 9. Afsnit i Grænsegendarmeriforeningen, men deltog ellers ikke i det offentlige Liv. Han efterlader Hustru og to Børn, en Søn og en Datter, der begge er gift, Datteren med en Grænsegendarm.

†

Vi har i Dag modtaget Meddelelse om, at min elskede Mand, Dansk Ejegode Far,
**Grænsegendarm
 Otto Christian Bergmann,**
 er død den 4. Februar.
 Elisabeth Bergmann
 og lille Dan.
 Kirsten og P. Fallesen, Gesten.
 Katrine og P. Bergmann, Agrup.

Gendarmhustru Gerda Madsen samlede efterhånden de mange gendarm-dødsannoncer og nekrologer (som ikke måtte eller behøvede at antyde dødsomstændighederne eller årsagerne) i en scrapbog. Hendes

mand, gendarm Oscar Madsen overlevede kz-lejren.

38 grænsegendarmere – svarende til 27 % af de deporterede, mistede livet som følge af de tyske forbrydelser.

Nogle personlige beretninger om 3 grænsegendarmers arrestation, deportation og død i kz-lejr:

Grænseovergendarm KNUD PETERSEN GRØN (f. 27.feb.1896 i Sdr.Bjert) blev ansat i Grænsegendarmeriet som gendarm i Bastrup ved Vamdrup – altså ved "den gamle grænse" den 1. marts 1919 og kom efter Genforeningen til at gøre tjeneste i Rinkenæs, Sandager og Kruså. Familien boede i Kruså.

Den 19. september 1944 blev grænsegendarmene hentet af tyskerne. Knud Grøn var i haven, da de kom, og hans kone kaldte ham ind. Mens han gjorde sig i stand, lavede hun kaffe til tyskerne og den medfølgende danske håndlanger, som gjorde sig nyttig ved at udpege gendarmernes boliger. Knud Grøn kunne nok være kommet ud af syne gennem haven og over åen til parken ved Krusågård, men det var nok for ikke at komme til at skade andre, at han gik med tyskerne, da det forlangtes. Det samme gælder flere andre af de internerede gendarmere. Gendarmene var trofaste og pligtopfyldende tjenestemænd.

Fru Grøn så sin mand blive kørt bort på en lastbil – og aldrig siden. Den endnu hjemmeboende datter var i skole.

Knud Petersen Grøn var meget sportstrænet og havde ledet gymnastikken i sognet, så man havde håb om, at han ville klare sig igennem, – men:

Juleaften 1944 kom budskabet. Fru Grøn stod og bagte æbleskiver og svigerdatteren, som havde et 9 mdr. gammelt barnebarn med, pyntede juletræ, da posten kom. Knud Petersen var død i arbejdslejren Schandelah den 2. december – af dysenteri. – "Da gik alle flag på halv, og folk sendte gaver til den 13-årige datter og meget andet."

Der var intet krematorium i Schandelah-lejren, så sammen med 114 andre kister kunne Knud Petersen Grøns kiste bringes hjem på en af »de 20 hvide lastbiler« den 9. juli 1947. Efter en modtagelseshøjtidelighed i sognet, blev Knud Petersen Grøn den 11. juli 1947 begravet i sit fødesogn Sdr. Bjært. (Personligt meddelt (1995) af svigerdatteren Kirsten Grøn, datteren Benny Grøn og medfangen fhv. gendarm Oscar Madsen)

Grænseovergendarm KRISTIAN IVERSEN (f. 25.dec.1897 i Hoppeshuse, Vonsild sogn) blev ansat ved Grænsegendarmeriet den 13. marts 1919 med tjeneste først i Farris – altså ved "den gamle grænse", og fra den 5. maj 1920 i Padborg.

Kristian Iversen

Kristian Iversen med hustru, søn og datter ved 25 års-jubilæet

Han havde således få måneder forinden kunnet fejre sit 25 år-jubilæum som grænsegendarm (heraf de 24 år i Padborg) da en stor del af politiet og grænsegendarmerne blev taget af tyskerne den 19. september 1944.

Den dag var han ikke på vagt, så han blev taget i sit hjem, da han om formiddagen gik ovenpå for at drikke kaffe hos datter og svigersøn. Hans kone var taget på sygebesøg hos en slægtning, så hun var ikke hjemme. Der stod tyskerne og deres hjemmetyske håndlangere med svigersønnen, Magnus Petersen, som også var gendarm. Ham havde de taget på vagten på Padborg station og han var nu ført hjem under tysk bevogtning for at hente sin udrustning. Kristian Iversen, som bar uniformsbukser, blev nu også taget med. En af "tyskerne" var en dansk soldaterkammerat. Datteren, som var gravid, måtte bare se på, at tyskerne førte hendes mand og hendes far væk.

Overgendarm Kristian Iversen kom aldrig hjem igen. Han døde den 6. december 1944, knap 47 år gammel, af dysenteri i koncentrationslejren Neuengamme. En medfange havde måttet underkaste sig 10 stokkeslag som "betaling" for, at Kristian Iversen kunne få lov til at tale med en dansk, interneret præst, inden han udåndede.

Afstraffelse med stokkeslag fra Frøslevlejrens udstilling

Kristian Iversen efterlod sig kone og 2 voksne børn. Hans svigersøn, som siden var overført til Buchenwald, overlevede og kom hjem med »de hvide busser« i marts 1945.

Enken Auguste Iversen, havde ikke været hjemme på interneringsdagen, så hun fik aldrig sagt farvel til sin mand. Da hun ville besøge ham i Frøslev-lejren, blev hun afvist. (Personligt meddelt (1995) af svigerdatteren Anna Christensen)

Grænsegendarm OTTO CHRISTIAN BERGMANN var født den 8. januar 1917 i Sdr. Bjært. Han blev ansat som grænsegendarm-aspirant fra 1. april 1941 med tjeneste i Siltoft; helt ude mod vest i den yderste marsk-kog. De var to gendarmere om vagttjenesten.

Sent om eftermiddagen den 19. september 1944 fik de telefonisk besked om, at tjenesten var nedlagt og at de kunne gå hjem. Otto Bergmann boede med sin familie i Højer. De sad ved aftensmaden og svigerforældrene var på besøg, da en tysk soldat kom og hentede ham. Den 2-årige søn stod op i sin seng; den gravide, unge kone tudede, – men interneringen var blot en "forsigtighedsforanstaltning!", forlød det. Han skulle medbringe sin karabin.

Dagen efter blev han indsat i Frøslevlejren og derfra den 5. oktober deporteret til kz-lejr. Han døde 28 år gammel den 4. feb. 1945 i kz-lejren Bergen-Belsen af "kredsløbslidelse"!
(Personligt meddelt (1995) af enken Elisabeth Bergmann)

Note:

Dysenteri er en bakteriel tarminfektion, som viser sig ved blodige, pusfyldte diarréer, som ledsages af mavesmerter og feber. Afføringen indeholder store mængder bakterier, som videreføres ved kontakt (3 mænd pr. køje i 3 etager), forurenede mad og fluer.

Fra Gerda Madsens scrapbog. Hendes mand Oscar Madsen var blandt gendarmene i de hvide busser.